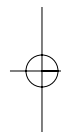

ELS INICIS DEL DRET PÚBLIC CONTEMPORANI A CATALUNYA

Xavier Arbós Marín*

Sumari

1. Introducció
2. Els condicionants de la doctrina
3. La Mancomunitat
4. La Generalitat republicana
5. Conclusió

---

* Xavier Arbós Marín, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Girona, Departament de Dret Públic, Campus de Montilivi, 17071 Girona, xavier.arbos@udg.edu.

Article rebut el 2.06.2010. Avaluació cega: 25.06.2010. Data d'acceptació de la versió final: 29.06.2010.

1. Introducció

Tot aniversari propicia una mirada retrospectiva, i els vint-i-cinc anys d'aquesta revista no en són una excepció. La celebració ho afavoreix, la trajectòria ho permet i el panorama del quart de segle que cobreix resulta encoratjador: el dret públic de Catalunya ha assolit la normalitat quotidiana de tot diari oficial. Consegüentment, els juristes l'han integrat en la seva vida professional, en la pràctica i l'estudi, en una rutina que és un dels millors indicadors de l'èxit del nostre autogovern. Ara bé, si busquem una perspectiva del passat que abrasi més d'una generació, el nostre dret públic mostra una imatge de perfils poc definits.

El conjunt normatiu format pel dret públic català contemporani deriva del dret a l'autonomia reconegut a l'article 2 de la Constitució (CE), que es concreta en l'Estatut de 1979 i en la reforma de 2006. El mateix text constitucional, però, dóna eficàcia jurídica a un episodi històric que no va tenir continuïtat. Com és prou sabut, la disposició transitòria segona del text constitucional es refereix als territoris que en el passat haguessin plebiscitat projectes d'Estatut d'autonomia. Aquests podien accedir al nivell màxim d'autogovern, determinat per les competències exclusives de l'Estat enumerades a l'article 149.1 CE, estalviant-se el referèndum que preveu l'article 151.1 CE, de ratificació de la iniciativa d'endegar el procés que porta al sostre competencial més alt. En allò que afecta Catalunya, la remissió de la disposició transitòria esmentada s'ha d'entendre feta al referèndum de l'Estatut de Núria, que tingué lloc el 2 d'agost de 1931. Aquest text estatutari fou àmpliament modificat per les Corts de la República, i l'autogovern que en va sortir va ser eliminat pel règim franquista. Malgrat la ruptura dramàtica de la continuïtat de l'ordenament, el fet històric esdevé un pressupòsit de fet jurídic rellevant per al desplegament de la Constitució territorial. I tot i que el que es va votar aquell agost llunyà només va incidir en un aspecte procedimental del camí constitucional cap a l'autogovern, els votants de 1931 van estalviar un referèndum als catalans de 1979. Allò sotmès a referèndum el 1931, d'altra banda, també era deutor de la història. El projecte d'Estatut de 1919, emprat per la Mancomunitat, va servir als redactors de l'Estatut de Núria.¹ I les primeres anàlisis doctrinals de l'Estatut de 1979 reprenen un format emprat per a l'estudi de l'Estatut de 1932. Aquest va ser l'objecte d'un cicle de conferències

---

1. González Casanova, J. A., *Federalisme i autonomia a Catalunya (1868-1938)*. Documents, Barcelona: Curial, 1974, p. 312-313.

que l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya va publicar el 1933. Igualment, l'Acadèmia participava el 1980 en unes jornades primerenques sobre l'Estatut de 1979.² Significativament, els editors de les *Jornades* de 1980 obrien el text amb la reproducció de gran part del que Amadeu Hurtado publicava a les *Conferències* de 1933. El títol era: «Intervenció de l'Estat en el nostre règim autonòmic».³ Semblava un advertiment, i potser una profecia, però el més revelador era l'evocació del passat en la figura d'Amadeu Hurtado. Ell és advocat i polític, algú que ocupa una tribuna acadèmica per explicar una qüestió de dret, i ens ofereix un perfil molt repetit en la doctrina del dret públic català. El protagonista més habitual és el professional del dret (privat) que fa política perquè Catalunya disposi del seu dret (públic).

Considerant la formació i la professió de molts dels seus protagonistes,⁴ el catalanisme també es podria explicar en clau *de lege ferenda*. Des d'aquesta perspectiva, el catalanisme és l'impuls polític per a l'establiment d'institucions de les quals pugui sorgir un ordenament propi de Catalunya. Les diferències de radicalitat es podrien descriure trobant els matisos entre el tipus i l'abast de les competències reclamades, fins arribar a la reivindicació de la competència sobre les competències: sobirania o independència, si es vol emprar un vocabulari més polític. Els estudiosos han aplegat col·leccions documentals excel·lents⁵ que posen en evidència la desproporció entre les aspiracions i la realitat. Només cal fixar-se en les poques referències a normes que van arribar a ser vigents en algun moment històric i comparar-les amb el nombre de projectes que no van acabar de quallar.

Encara que només sigui per estalviar-se el desànim, convé enfocar un altre aspecte del qual aquestes planes volen tractar. El dret positiu és ordenament,

2. Diversos autors, *Conferències sobre l'Estatut de Catalunya*, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 1933. Diversos autors, *Jornades sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya*, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, Col·legi d'Advocats de Barcelona, Col·legi de Notaris de Catalunya, Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, Facultat de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona, Càtedra de Dret civil català Duran i Bas, 1980.

3. Diversos autors, *Conferències...*, cit., p. 213 i seg. Sobre aquest article, els editors de les *Jornades...* (p. 3) deien que «sembla d'una actualitat innegable».

4. Jacobson, Stephen, *Catalonia's Advocates. Lawyers, Society, and Politics in Barcelona, 1750-1900*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2009, i, del mateix autor, «Els advocats de Barcelona, 1830-1880», *Barcelona. Quaderns d'història*, núm. 2, 2006, p. 153-172.

5. A més del de González Casanova, *Federalisme i autonomia...*, ja citat, es pot consultar també Sobrequés i Callicó, Jaume i Morales, Mercè, *Manual d'autonomia. Textos per a la reforma de l'Estatut d'autonomia*, Barcelona: Base, 2003.

com és obvi, però viu a través dels juristes que l'interpreten, l'apliquen i n'orienten l'evolució. La doctrina acompanya els projectes, disposada a perfilar les institucions reivindicades i a redactar les normes que es volen aplicar un cop produït el canvi polític. El dret és la tecnologia de la governació, des de l'adveniment de l'Estat modern, i el saber jurídic (el «Dret», amb majúscula) és un recurs intel·lectual indispensable per al poder. En aquest sentit, el coneixement i les opinions dels juristes catalans són un element que cal tenir en compte pel que poden haver influït en la definició del dret públic propi. El que s'intenta aquí és caracteritzar la doctrina catalana sobre el dret públic, i la doctrina sobre el dret públic de Catalunya, quan n'hi ha hagut. És aquest el que ens marca dues referències clares: l'experiència de la Mancomunitat (1914-1925) i la de l'autonomia republicana (1931-1936) es concreta en institucions regulades pel dret, amb les quals s'han de confrontar les idees dominants entre els juristes catalans i aquells que, des de fora, analitzen l'ordenament català vigent. L'enfocament pel qual s'opta no pretén ser exhaustiu: com a mínim, deixa fora l'estudi de l'obra de precursors com Martí d'Eixalà o Ignasi Santpons i Barba, i també les aportacions d'institucions com la Junta de Comerç, l'Ateneu Barcelonès o la mateixa Acadèmia de Jurisprudència i Legislació. Aquestes absències, i d'altres, no tenen més justificació que la necessitat d'acotar el treball. Abans d'entrar-hi, però, val la pena aturar-se en algunes consideracions preliminars que recordin les circumstàncies en què es podia desenvolupar la doctrina. La formació dels juristes passa per l'estudi dels textos que els professors de dret recomanen o imposen als estudiants. Un cop emmarcat el diploma del títol i penjat a la paret del despatx, els professionals del dret poden renegar d'allò après. Però els serà difícil fer-ho de manera completa, prescindint de la cultura jurídica que dominava els seus anys universitaris i que els va donar les claus per comprendre el dret.

2. Els condicionants de la doctrina

Cal començar per una constatació òbvia: des del Decret de Nova Planta (1716) fins a la Mancomunitat (1914), resulta impossible referir-se a un dret públic de Catalunya que ha deixat d'existir. Segons Víctor Ferro, és evocat per documents reivindicatius, com el *Via fora els adormits* (Londres, 1734), el *Recort de l'Aliança feta al Sereníssim Jordi-August, Rey de la Gran-Bretanya* (Oxford, 1736) i el *Memorial de Greuges* (Barcelona, 1760), però en un parell de generacions «s'evaporà el record d'un institucions que semblaven arrelades en la mateixa

entranya de la terra»⁶ i que els juristes trobaven en els mateixos textos que utilitzaven en el seu treball bolcat al dret privat. La continuïtat d'aquesta branca de l'ordenament al Principat era la mostra permanent d'un dels elements diferenciadors de Catalunya, i esdevindrà un dels temes justament predilectes del catalanisme. Encara avui el Codi civil de Catalunya indica, a l'article 111-2 1, de l'any 2002: «En la seva aplicació, el dret civil de Catalunya s'ha d'interpretar i s'ha d'integrar d'acord amb els principis generals que l'informen, prenent en consideració la tradició jurídica catalana.»⁷

Ara bé, si el dret privat es va mantenir viu i català, des del Decret de Nova Planta el dret públic vigent no va ser mai més plenament català. I el dret català que havia passat a la història era de mal ressuscitar. Ho era clarament, si tenim en compte dues circumstàncies. En primer lloc, pel predomini en els fets i en les ideologies de l'absolutisme de l'Estat modern; el model pactista, amb pesos i contrapesos forjats a l'edat mitjana, no hi cabia. I en segon lloc, aquest model, també estamental, havia esdevingut anacrònic en l'època liberal, uniformitzadora i centralista, que s'obria al temps que naixia el catalanisme contemporani. Si l'article 258 de la Constitució de Cadis admetia que la futura codificació podia preveure particularitats, el sistema provincial que s'anunciava als articles 323 i següents no preveia cap excepció. Es podia recordar i imaginar el dret públic català, però no estudiar-lo com a dret vigent. I estudiar un dret públic, com a disciplina, que permetés imaginar-lo amb una certa precisió tampoc no era fàcil.

El que s'ensenyava a les aules de les facultats de dret pot ser considerat un element de la cultura jurídica dominant, i, si examinem allò que els manuals recollen al llarg del segle XIX i començament del XX sobre el que tingués a veure amb la distribució territorial del poder,⁸ s'observa que hi mancava rigor tècnic i hi sobraven judicis de valor. L'article 368 de la Constitució de Cadis preveia la creació de «Càtedres de Constitució». Per a elles va escriure Ramón Salas les *Lecciones de derecho público constitucional para las escuelas de España*, on ja advertia que un sistema federal no era adient per a un estat europeu, atès que l'afebliria davant al-

6. Ferro, Víctor, *El dret públic català. Les institucions de Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic: Eumo, 1999, p. 456-460 (p. 456).

7. Pérez Collados, José María, «La tradició jurídica catalana. Valor de la interpretació i peso de la història», *Anuario de historia del derecho español*, núm. 74, 2004, p. 139-184.

8. Arbós, Xavier, «Doctrinas constitucionales y federalismo en España», *ICPS Working Papers*, núm. 245, 2006 [monogràfic].

tres potències.⁹ L'entrada a les aules de l'ensenyament del dret constitucional en plans d'estudi oficials es va acompanyar de manuals que queden força allunyats de les pautes contemporànies. Mentre el federalisme polític es movia amb propostes de poca precisió jurídica, els llibres que feien servir els futurs juristes¹⁰ criticaven sovint sense embuts allò que pogués flexibilitzar el centralisme.

Entre els manuals més influents hi figuren, òbviament, els que eren recomanats oficialment per la norma que fixava els plans d'estudis. Crida l'atenció que un d'ells fos obra d'un autor francès (Louis Antoine Macarel), especialment perquè recomanava que la reforma provincial es fes respectant una mínima homogeneïtat en la composició de les províncies per garantir la cohesió derivada de les «circunstancias del idioma, costumbres e intereses generales».¹¹ Els espanyols, per la seva banda, no acostumaven a considerar favorablement aquests matisos. José Posada de Herrera plantejava que, en cas necessari, per a un bon govern s'havia de fragmentar l'homogeneïtat de les poblacions de les antigues províncies, i que la centralització era el millor per a Espanya:

*«Indudablemente seria preferible para nosotros y mucho mas de desear para todos los que quieren ver la nacion bien constituida y próxima á la riqueza y prosperidad que tuvo en otros tiempos, que la centralizacion llegase hasta el extremo, antes que a un gobierno completamente federal que nos presentase divididos al frente de la Europa y sin medios de resistir á las agresiones estrangeras y á las influencias de nuestros enemigos.»*¹²

9. Salas, Ramón, *Lecciones de derecho público constitucional para las escuelas de España*, Madrid: Imprenta del Censor, 1821, 2 volums, vol. I, p. XXIII.

10. García Costa, Francisco Manuel, «Progreso de los estudios político-constitucionales en España», a la seva obra *La ciencia española del derecho político-constitucional en sus textos (1808-1939)*, València: Tirant lo Blanch, 2008, p. 21-45. També Portero Molina, José Antonio, «Algunas cuestiones en el Derecho Político español. 1875-1900», *Revista de Estudios Políticos*, núm. 18, 1990, p. 71-100; Rubio Llorente, Francisco: «Nota preliminar a la edición española», a Stein, E.: *Derecho político*, Madrid: Aguilar, 1971, p. XI-XXIV. Vegeu, també, Martínez Neira, Manuel, *El estudio del derecho. Libros de texto y planes de estudio en la universidad contemporánea*, Madrid: Universidad Carlos III/Dykinson, 2001. Sobre el pobre nivell tècnic de les propostes del federalisme espanyol, vegeu Trujillo, Gumersindo, *Introducción al federalismo español*, Madrid: Edicusa, 1967, p. 168.

11. Macarel, Louis Antoine, *Elementos de derecho público y político*, Madrid: Librería de los Sres. Viuda é Hijos de Calleja, 1843, 2 volums., vol. I, p. 150-151. Aquí i en tots els textos citats es manté l'ortografia dels originals.

12. Posada de Herrera, José, *Lecciones de Administración*, Madrid: INAP, 1988 (1a edició, 1843), p. 116-117 i 310-311. Segons Martínez Neira, *El estudio del derecho*, citat, el text de Posada és un dels oficials entre 1846 i 1849.

Pedro Gómez de la Serna, d'altra banda, és més radical en les tesis, que apareixen publicades a les seves *Instituciones de derecho administrativo español*. Li sembla que el «*principio grande, vivificador y profundo de la unidad hará desaparecer de entre nosotros antiguas reminiscencias, confundirá en uno nuestro diverso origen, y substituirá á las individualidades el todo, á los pueblos y las provincias la Nacion*». Ho té molt clar: «*Cuanto mas pierda el provincialismo, mas ganará la nacionalidad.*» En funció d'això, l'expansió del castellà és vista amb gran optimisme:

«*La propagacion de nuestras escuelas estiende hasta en las ultimas aldeas el armonioso idioma Castellano, y va preparando su generalizacion en toda la monarquia, y con ella un vínculo estrecho de nacionalidad. Tantos elementos combinados, el espíritu de la época al que en vano se opondrían obstáculos, y el instinto natural de orden y conservacion que tienen los pueblos, harán pronto que nuestra legislacion sea una en todas las divisiones territoriales, y que todas sus partes sean homogéneas, para que la accion del poder ejecutivo sea tan rápida, tan fuerte y tan estensa como es indispensable, cesando así las resistencias locales, y substituyendo la unidad y la centralizacion á la confusion y á la incoherencia. Entonces habran desaparecido las causas que mas complicado hacen hoy el estudio del derecho administrativo.*»¹³

Després de Macarel, Posada de Herrera i Gómez de la Serna, el referent universitari és Manuel Colmeiro, amb el seu *Derecho administrativo español*. De perspectiva allunyada de l'anàlisi del dret positiu, Colmeiro planteja els elements que fan difícil la centralització, a la qual no s'oposa en principi, però que considera poc oportú aplicar sense tenir en compte la realitat. En la descripció que en fa, destaca que els límits de les províncies no han destruït els dels antics regnes, i per això hi ha províncies en què els seus habitants «*aun conservan el apego á sus costumbres, se explican en su lenguaje primitivo, se distinguen por su carácter y por su típica fisonomía, y aman con pasion sus fueros particulares*». Les dificultats de les comunicacions internes no han esborrat aquesta diversitat, el que fa «*que alimenten aun nuestras provincias, principalmente las últimas agregadas á la corona de Castilla, aquella propension á la forma federal que en tiempos de revueltas se descubre en toda su desnudez, y en épocas tranquilas se disfraz con el modesto nombre de provincialismo*».¹⁴

13. Gómez de la Serna, Pedro, *Instituciones de derecho administrativo español*, Madrid: Imprenta de D. Vicente Zalama, 1843, 2 volums, vol. I, p. 7 i 9-10.

14. Colmeiro, Manuel, *Derecho administrativo español*, Madrid: Imprenta de Hilario Martínez, 2 volums, 1850, p. 216 i 217. Val a dir que Colmeiro considera favorablement la supressió del que ell anomena «fueros» de Catalunya per part de Felip V: «*En tiempos de Felipe V distaba aun la España*

A partir de la segona meitat del segle XIX, ja no hi ha catàleg oficial de manuals de les assignatures de dret públic. Els moviments polítics, entre els quals es compta l'avortada experiència federal de 1873, no alteren la miopia dels tractadistes quan examinen, si ho fan, allò relatiu als conceptes jurídics vinculats a la distribució territorial del poder. Juan de Dios Vico y Bravo ignora la Constitució de 1873 en el breu relat d'història constitucional que incorpora en els seus *Estudios elementales de derecho político y administrativo español*. Fernando Mellado probablement no, quan es refereix a «la gravedad que encierra la federación para un país como España, constantemente dividida y fraccionada».¹⁵ En algun cas, el manual es limita a proposar esquemes, i en d'altres, com en el del krausista Salvador Cuesta, l'anàlisi és d'una gran banalitat en la presentació dels avantatges i els inconvenients respectius de la centralització i la descentralització.¹⁶ També trobarem qui es manifesti a favor d'una limitada descentralització, però amb una terminologia poc precisa; ho fa Ricardo Rovira una mica de passada, en tractar del «govern representatiu», i diu que «se deben estudiar bien los proyectos de ley tomando por norma la unidad política y la descentralización administrativa, que combinadas aseguran la paz, la riqueza, el orden, la justicia y la ley en lo interior; la seguridad, la estabilidad y dignidad en sus buenas relaciones con los otros países».¹⁷

A l'entrada del segle XX, el tractament de la distribució territorial del poder per la doctrina jurídica acadèmica dominant es troba sota l'evident influència del krausisme i la visió organicista de l'Estat. Un exponent notable en serà Vicen-

---

del sentimiento de nacionalidad segun se colige de las perplejidades del gobierno legítimo y de los partidarios del austriaco, en el trance empeñarse en la guerra de sucesion. Sin embargo, la supresion de los fueros de Cataluña y la convocatoria de las primeras cortes generales del reino, son dos hechos favorables á la union nacional, y dignos por tanto de eterna memoria», Colmeiro, Manuel, *De la constitucion y del gobierno de los reinos de León y Castilla*, Madrid: Librería de Don Ángel Calleja, 1855, 2 volums, vol. I, p. 191.

15. Vico y Bravo, Juan de Dios, *Estudios elementales de Derecho político y administrativo español*, Granada: Imprenta de F. Reyes, 1879, p. 148-151. Mellado, Fernando, *Tratado elemental de Derecho político*, Madrid: Tipografía de Manuel G. Hernández, 1891, p. 466.

16. Ferrán, Ignacio M., *Extracto completo de un curso metódico de Derecho político y administrativo*, Barcelona: Librería de Juan Bastinos e hijo, 1873. Ferrán va ser professor de la Universitat de Barcelona (García Costa, *La ciencia española del derecho constitucional...*, citat, p. 217), i el que publica és veritablement un extracte, poc més que un seguit d'esquemes. Cuesta y Martín, Salvador, *Elementos de derecho político*, Salamanca: Librería de Manuel Hernández, 1895, p. 192-194; en relació amb Krause, p. 530-537.

17. Rovira y Rabassa, Ricardo, *Tratado de Derecho político*, Madrid: Librería de Ricardo López, 1882, p. 410.

te Santamaría de Paredes, que en el títol del seu manual exposa clarament les prelacions metodològiques: *Curso de Derecho político según la filosofía política moderna, la historia general de España y la legislación vigente*. Santamaría de Paredes serà un defensor del principi de les nacionalitats, però per defensar la idea de l'Estat nacional espanyol: «Hoy, que el principio de la nacionalidad ha triunfado de los restos del feudalismo en Alemania e Italia, y contra un desatendido federalismo que entiende al revés la obra de la federación en algunos países de la raza latina, el Derecho político busca su punto de apoyo en la doctrina de los Estados nacionales.»¹⁸ Pel que fa al que ens interessa, s'arriba a acceptar un grau de descentralització, sempre sota la idea que l'Estat és l'encarnació de la nació, que no es pot desmembrar per formar una federació, tesi que recull qui serà catedràtic de dret polític de la Universitat de Barcelona fins a l'esclat de la Guerra Civil, Gonzalo del Castillo Alonso.¹⁹ Aquest, però, d'acord amb els plantejaments organicismes del krausisme, expressa la necessitat d'un grau de reconeixement de la diversitat: «Si el pueblo, la comarca (frase que sociológicamente tiene una significación que falta a la provincia, y que se emplea con frecuencia por los escritores federalistas mencionados), la región, etc., no tienen formas naturales de organizarse y vivir, buscarán su expansión por otra parte y podrá correr grave riesgo el mismo sentimiento de la patria.»²⁰

Podem imaginar que, en aquestes condicions, als joves catalanistes de començament del segle xx no els resultava senzill trobar els coneixements necessaris per configurar les institucions catalanes desitjades. Els intents d'impulsar estudis de dret públic fora de la universitat no havien arrelat: el 1873 es va posar en marxa a Barcelona una secció de l'Acadèmia de Dret Administratiu fundada per Laureà Figuerola a Madrid, però no va prosperar. D'altra banda, pel poc que n'hem arribat a saber, no fa la impressió que aquesta acadèmia aportés grans coses al dret administratiu. El discurs d'ingrés de José de Somoza Llanos es va cen-

18. Santamaría de Paredes, Vicente, *Curso de Derecho político según la filosofía política moderna, la historia general de España y la legislación vigente*, Madrid: Establecimiento tipográfico de Ricardo Fe, 1903 (7a edició; la primera és de 1882), p. 102. En la mateixa línia, Posada, Adolfo, *Tratado de Derecho político*, Madrid: Librería de Victoriano Suárez, 2 volums, 1893 i 1894, vol. II, p. 143 i seg.

19. Santamaría de Paredes, Vicente, *Curso de Derecho político según la filosofía política moderna, la historia general de España y la legislación vigente*, citat, de 1882), p. 365-366. Vegeu Giner de los Ríos, F., «El Estado nacional», *Boletín de la Institución Libre de Enseñanza*, núm. 89 (p. 154-156), núm. 90 (p. 166-168) i núm. 91 (p. 170-171), 1880.

20. Del Castillo Alonso, Gonzalo, «Federación», a Moutón Ocampo, Luis (dir.), *Enciclopedia jurídica española*, Barcelona: Seix, 1910, vol. XV, p. 910.

trar en el problema següent: «*si la civilizaicon [sic] es origen y causa necesaria de la paz de las naciones, ó si, por el contrario, es la paz motivo principal y matriz única de la civilizacion y cultura de las mismas*». ²¹ L'ambició i l'interès del tema són indiscutibles, però convindrem que l'aportació al dret administratiu és més dubtosa.

Vistos els manuals i l'efímer intent de l'Acadèmia de Dret Administratiu, la cerca sobre la doctrina catalana es fixa en el moviment catalanista i la seva alternativa dels «Estudis Universitaris Catalans», que des dels seus inicis el 1903 inclogueren matèries que no eren prou tractades a la Universitat de Barcelona, entre elles, el dret civil català, en un període en què la codificació espanyola semblava posar en perill la seva existència. El dret català que s'estudiava era el dret privat, però es podria dir que el dret públic català del passat s'invocava sense deixar clar allò que calia recuperar. A les Bases de Manresa, quan s'expressa la dimensió jurídica del catalanisme ²² incipient, la primera es refereix a les atribucions del «Poder central». I la segona diu: «En la part dogmática de la *Constitució regional catalana* mantindrà'l temperament expansiu de nostra legislació antiga, reformant, per a posarlas d'acort amb las novas necessitats, las sábias disposiciones que conté respecte dels drets y llibertats dels catalans.» Certament no és una gran precisió, i serveix d'exemple d'una visió un xic anacrònica freqüent en la nostra doctrina.

L'exemple més clar és el que proporcionen Coroleu i Pella i Forgas amb la seva obra *Los Fueros de Cataluña*, anterior a les Bases de Manresa. Assumint la impropietat, organitzen en títols, capítols i articles «*las innumerables ordenacio-*

21. Jacobson, *Catalonia's Advocates...*, citat, p. 201. De Somoza Llanos, José, *Discurso leído en la Academia de derecho administrativo de Barcelona*, Barcelona: Imprenta Peninsular, 1880, p. 6.

22. Tornos Mas, Joaquín, *Los Estatutos de autonomía de Cataluña*, Madrid: Iustel, 2007, p. 24. Dels tractadistes, Gil y Robles és qui més té en compte la dimensió jurídica del catalanisme, encara que atribueix a l'Assemblea de Reus de 1893, de la Unió Catalanista, el que correspon a les Bases de Manresa de l'any anterior. Vegeu Gil y Robles, Enrique, *Tratado de Derecho político según los principios de la filosofía y el derecho cristianos*, Salamanca: Imprenta Salmanticense, 1899 (tom I) i 1902 (tom II). Diu: «*El actual catalanismo es esto: cuando menos un regionalismo exclusivista, estrecho y anacrónico, cuya fórmula más cruda es el acuerdo de la asamblea de Reus respecto del derecho, acuerdo en el que se pide no solo un derecho catalán, lo cual es justo, y una Comisión de Códigos para Cataluña, asunto también principalmente regional, sino jueces y magistrados catalanes y terminación de la instancia civil en Cataluña, cosas todas contrarias al nacionalismo, estado común de todas las regiones y regionales [sic]. También es antinacional, por antifederativo, el que todo el derecho de Cataluña sea catalán; porque casi todo el derecho político tiene que ser español, aunque casi todo el derecho civil y el público deban ser catalanes, cuando las circunstancias permitan la realización de este ideal*» (tom II, p. 158-159).

nes y usos que formaban el derecho público de Cataluña». Una «moderna compilación», «siguiendo formas constitucionales», que té aquest inici: «En nombre de Nuestro Señor Dios Jesucristo, comienza la Constitución política de Cataluña, formada con arreglo a los Usatges, Constituciones, Capítulos, y otras Leyes antiguas de la Tierra que sancionaron las Córtes Catalanas reunidas en la Ciudad de Barcelona en el año de 1702.»²³ Molta part del text es refereix al text del qual deriva, i val a dir que la sistemàtica resulta moderna: el títol I («De la tierra catalana y los catalanes») comprèn el que avui col·locaríem al començament d'un text constitucional; és a dir, la determinació de la nació catalana («la reunión de todos los pueblos que hablan el idioma catalán», art. 1),²⁴ com també drets, deures i garanties dels catalans. El títol II porta com a rúbrica «De la religión y el gobierno de los catalanes». En relació amb la religió, cap sorpresa: és la catòlica i, «[N]o le es lícito a ningún laico discutir pública ni privadamente de sus dogmas» (art. 39), tot i que els autors semblen considerar exagerat el radicalisme de l'article que proposen. El «gobierno de la Nación catalana es una Monarquía paccionada» (art. 40). Allò relatiu a les Corts apareix al títol III («De las Córtes y los Parlamentos»), i el govern, al títol IV. Aquest («Del General de Cataluña») indica, a l'article 75, que «la Generalidad ó General de Cataluña es la representación de los tres Brazos sin el Rey para sostener, cuando no están reunidos en Cortes, el Pacto entre el Príncipe y la Nación; y las libertades de todos los Catalanes». El darrer és el títol V, «De las Universidades ó Municipios».

Si deixem de banda el rigor històric i perdonem l'anacronisme, l'exercici sembla reeixit. Proporciona una actualització simbòlica del passat en què Catalunya era independent. Però l'evocació del passat a través d'una obra de presentació impecable, amb làmines expressives, només podia satisfer la imaginació. Les aspiracions polítiques havien de començar a quallar amb la Mancomunitat.

3. La Mancomunitat

La Mancomunitat de Catalunya és la primera expressió moderna de l'autogovern de Catalunya. El Reial decret de 18 de desembre de 1913, que en va permetre la creació, deixava les coses clares des de la frase inicial de l'article 1:

23. Coroleu, José; Pella y Forgas, José, *Los Fueros de Cataluña*, Barcelona: Luis Tasso, 1878, p. 4 i 23.

24. D'aquest precepte no en dóna cap referència històrica al qual es pugui vincular.

«Para fines exclusivamente administrativos que sean de la competencia de las provincias, podrán éstas mancomunarse.» D'acord amb aquestes previsions, es constituí el 6 d'abril de 1914 sota la presidència de Prat de la Riba. L'Estatut de la Mancomunitat fou finalment aprovat pel Reial decret de 29 de març de 1914. Havia de durar fins al 1924, liquidada per la dictadura de Primo de Rivera. L'obra de la Mancomunitat²⁵ es manté encara com una referència de gestió pública modernitzadora, i la força de l'impuls de vertebració del país encara perdura. Ara bé, l'experiència no propicia un canvi en els paràmetres habituals de la reflexió catalana sobre el dret públic. No era un problema d'ignorància, perquè entre els impulsors del catalanisme s'acredita un bon coneixement de la literatura especialitzada en allò que podria interessar l'autogovern. El capítol VI de *Lo Catalanisme* de Valentí Almirall evidencia un coneixement afinat del que significa un estat compost, i el mateix Prat de la Riba, des de la secció miscel·lània de la *Revista Jurídica de Catalunya*, està al corrent de les publicacions estrangeres sobre la matèria,²⁶ i hi manifesta clarament una concepció del dret que l'allunya de l'individualisme liberal. Vincula l'ordenament a l'esperit de la nació, i la presenta en uns termes desvinculats de la ciutadania liberal:

«En el seno de toda colectividad [...] se borran, se anulan o se neutralizan las diferencias individuales, apareciendo únicamente, en la resultante final, los rasgos más universales, los comunes a todos los individuos componentes. Resulta, pues, que de cada derecho, de cada sistema jurídico, es sujeto un pueblo, una nacionalidad. Y he aquí también el fundamento de la plena autonomía legislativa á que tiene derecho todo grupo social dotado de un especial criterio jurídico colectivo.»²⁷

Però es troben a faltar anàlisis curoses del règim jurídic implantat o doctrina sobre el marc jurídic i institucional en què s'havia de projectar aquell incipient autogovern. Cal tenir en compte, tanmateix, quines eren les condicions en les quals es podia desplegar la doctrina. La universitat de l'època no oferia

25. Vegeu Balcells, Albert; Pujol, Enric; Sabater, Jordi, *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1996.

26. Almirall, Valentí, *Lo Catalanisme*, Barcelona: Llibreria Verdaguier, 1886, p. 191 i seg. Vegeu, per exemple, Prat de la Riba, Enric, «El federalismo», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. III, 1897, p. 810-827, on trobem una referència a Krause que sembla inevitable en l'època (p. 826).

27. Prat de la Riba, Enric, «Miscelánea jurídica», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. I, 1895, p. 292-305. El treball és un comentari a un article de Dorado Montero, de qui discuteix el positivisme dient: «Todos los esfuerzos del positivismo se dirigen a combatir la ley natural. Tarea inútil empeñarse en desterrar del lenguaje las ideas, pues la ley natural es al derecho lo que las ideas al lenguaje: elemento esencial, aunque no exclusivo» (p. 294).

l'entorn més adient, comparable a les grans universitats europees en què floreix el dret públic que basa la teoria general en referències al dret positiu. La influència del krausisme lligava la reflexió a les metàfores sobre la naturalesa i l'evolució orgànica. Finalment, el vincle amb la tradició ininterrompuda de dret privat català i la voluntat de preservar-la afavorien l'anacronisme de l'anàlisi sobre el sistema de fonts.

La *Revista Jurídica de Catalunya* és un aparador extraordinari, quasi únic, del saber jurídic català. I si ens fixem en el que es va publicar durant la vigència de la Mancomunitat, no trobem gaires articles que aprofundeixin en la importància de l'autogovern que s'obria. Alguns, de tota manera, resulten interessants. Si més no, susciten la curiositat: el 1914 es publica una memòria guardonada amb un accèssit de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació... dotze anys abans. El títol, «Teoría del Estado compuesto. Su exposición, fundamento y crítica»; i una nota ens diu: «*Se ignora el nombre del autor por no haber otorgado permiso para abrir el pliego que contenía su nombre.*»²⁸ La curiositat suscita dues preguntes immediates, i qui obtingui la resposta d'una d'elles probablement la podrà relacionar amb l'altra. La primera és qui va escriure la memòria, i la segona és per què es publica tant de temps després. Si hem de fer volar la imaginació per apuntar respostes, ens hem d'enlairar des dels indicis i la intuïció. Sembla clar que el text és obra de qui coneix el federalisme en la teoria i en la seva concreció constitucional en diversos països, i que el considera un model d'organització política d'interès universal. Una versió del federalisme que, si bé cita *Las Nacionalidades* de Pi i Margall, se'n separa, en la seva admissió del dret de secessió, de les idees que sobre aquest punt tenia el pare català del federalisme espanyol.²⁹ Tampoc no comparteix amb el federalisme allò que el vincula a la democràcia radical. Ho podem observar en la discussió de la possible aplicació del concepte de *sobirania* a l'Estat compost. L'anònim autor de la memòria fa seva una crítica de Duran i Bas francament reaccionària pel que té d'oposada a la sobirania dels pobles de la qual «*se ha engendrado el derecho de insurrección*».³⁰ En tot cas,

28. [Anònim], «Teoría del Estado compuesto. Su exposición, fundamento y crítica», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. XX, p. 218-265 (p. 218).

29. [Anònim], «Teoría del Estado compuesto...», citat, p. 265, 262 i 245. Vegeu Pi y Margall, Francisco, *Las Nacionalidades*, Madrid: Imprenta y Librerías de Eduardo Martínez, 1877, p. 201-202.

30. La cita remet a Duran y Bas, Manuel, *Escritos políticos y económicos*, Barcelona: Imprenta de Antonio Brusí, 1856, p. 7. Allà mateix, Duran y Bas presenta una idea de nació allunyada de la democràcia: «*Pero este derecho [de gobernarse] reside en la unidad social, en lo que llamamos pueblo ó nacion, no en las individualidades; porque cuando de sociedad, de pueblo, de nacion hablamos, en-*

el federalisme a què l'autor sembla inclinar-se no vivia la seva millor etapa en la política del moment, i potser això ens explicaria la seva negativa a veure's identificat. També es podria tractar d'un professor; ho fa pensar el coneixement de la matèria que demostra.

En tot cas, a l'obra hi trobem a faltar una dimensió que avui ens sembla essencial en tota anàlisi de les fórmules de distribució territorial del poder. És la distribució de competències i la litigiositat que pot suscitar; com tants altres, l'autor es mou en la indefinició sobre la fórmula jurídica que assegura la distribució territorial del poder als estats compostos: *«En nada destruye la soberanía de los Estados componentes el hecho de agruparse en un superior organismo político para lo que les es común, mientras conserven la facultad de regular su competencia y sus funciones en lo que les es propio.»*³¹

Una perspectiva més adaptable a allò que avui considerem propi del dret públic ens l'ofereix Frederic Culí i Verdaguer, que va arribar a professor de l'Escola d'Administració Pública en la Generalitat republicana. Culí va fer una tesi doctoral sobre «Las Mancomunidades provinciales»,³² de la qual només una part es refereix a la Mancomunitat catalana. El text comença per una història de la creació de la província, que conclou que *«no puede ser otra cosa que una dependencia, un auxiliar, una división para los fines y la comodidad de la Administración. Su finalidad es solamente desconcentradora, tomando como inicial una grandísima base de concentración en la Administración central»*. Oposa la regió a la província, *«verdadera abstracción»*, i comença així la segona part, dedicada a les mancomunitats provincials. En aquesta secció, breu, presenta el Reial decret de les mancomunitats de 1913 com una aspiració satisfeta del moviment catala-

---

tendemos el conjunto de individualidades y la serie no interrumpida de generaciones que forman las unidades políticas cuya realidad nos demuestra la historia. En esa unidad, pues, reside el derecho a gobernarse; mas adviértase, primero, que en ella reside porque esta unidad es una personalidad, y toda personalidad tiene este derecho; segundo, que esta unidad llamada sociedad, nación ó pueblo, tiene un fin moral que cumplir, no como suma de los fines individuales, sino como fin propio, aunque enlazado con el del individuo; y tercero, que la sociedad deriva el derecho a gobernarse a sí misma, no de la agregación de derechos individuales, sino del que corresponde á toda entidad con vida necesaria y propia» (p. 9).

31. [Anònim], «Teoría del Estado compuesto...», citat, p. 230.

32. Culí y Verdaguer, Federico, *Las Mancomunidades provinciales: tesis doctoral*, Barcelona: Imprenta de la Casa Provincial de Caridad, 1915. El text va ser publicat com «Las Mancomunidades provinciales», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. XXI, 1915, segons que es diu a la p. 270, a les p. 411-429, 473-486 i 523-549; cito per aquesta publicació.

nista, que veu d'aquesta manera encarrilada la possibilitat de recuperar la unitat administrativa de Catalunya. Els apartats tercer a sisè analitzen detalladament els precedents del Reial decret de 1913, per arribar a l'apartat més interessant, centrat en la Mancomunitat de Catalunya.

Culí i Verdaguier comença enfocant la qüestió de la descentralització:

«La Mancomunidad no es descentralizadora, porque la unión de provincias no podrá realizar otros fines ni emplear más medios que los estatuidos en la ley Provincial. De manera que, si descentralizar es desprenderse de funciones, es llevar atribuciones del centro a otros organismos, la Mancomunidad no es descentralizadora, porque con ella el Poder central queda con las mismas facultades y atribuciones que antes; para él quedan los mismos servicios públicos.

En cambio, la Mancomunidad es centralizadora, porque lleva a ella funciones de las provincias.»³³

Ara bé, si bé l'existència de la Mancomunitat no altera la distribució de competències des del punt de vista estrictament material,³⁴ sí que en comporta una alteració de caràcter normatiu. Les mancomunitats podien elaborar els seus propis estatuts, i la de Catalunya ho va fer –l'Estatut fou aprovat per Reial decret de 26 de març de 1914. En termes de Culí: *«Las provincias formarán una asociación con unas reglas de organización y un gobierno a su gusto. Esto es autonomía.»* Sí que ho és, i s'exerceix per primer cop des del Decret de Nova Planta. Dos segles després, des de Catalunya reviu l'autogovern innovant el dret positiu. Culí, però, posa molt més l'accent en qüestions com la naturalitat o artificialitat de les províncies i regions, com també en la història normativa. Krausisme i historicisme, els trets dominants dels estudis jurídics de l'època, s'hi reconeixen.

En tot cas, Culí també sap connectar amb els paràmetres de l'anàlisi jurídica del seu temps per defensar en termes acadèmics les bondats de la descentralització regional davant el que plantejava Antonio Royo Villanova a *La nueva descentralización*.³⁵ Culí critica que Royo plantegi una descentralització feta a fa-

33. Culí, «Las Mancomunidades provinciales», citat, p. 419, 473, 479 i 524-525.

34. El que Culí sembla designar amb la paraula *autarquía*, per referir-se a la competència normativa com a *autonomía*. Culí y Verdaguier, «Las Mancomunidades provinciales», citat, p. 527.

35. Culí i Verdaguier, Frederic, «La nova descentralització», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. XXII, 1916, p. 607-615, i vol. XXIII, 1917, p. 19-26. Es refereix a Royo Villanova, Antonio, *La nueva descentralización: discurso leído en la Universidad de Valladolid en la solemne inauguración del*

vor dels funcionaris, el que avui qualificariem de *tecnocràcia*, i exclouï la descentralització més clàssica d'abast regional. Royo sembla invocar la idea de servei públic que Léon Duguit va exposar a la seva obra sobre les transformacions del dret públic,³⁶ i també Culi assumeix la doctrina del famós degà de Bordeus, conegut per negar, en nom del realisme, nocions com *dret subjectiu* i *sobirania*. Però Culi ens diu que Royo considera antiga i desfasada la descentralització propiciada pel regionalisme, i que ho fa considerant-la superada per la Revolució Francesa i les seves nocions de *lleï única* i *sobirania nacional*. Culi li ho retreu: «En Royo Villanova no pot parlar de descentralització regressiva, condemnant-la com ho fa, si no vol caure pel costat del doctrinarisme de què està ple el segle passat. [...] Parlar de la *nova descentralització* nascuda del realisme, guaitar entorn nostre i veure solament *províncies* constitueix una ofuscació lamentable de perniciosos resultats.»³⁷

D'acord amb el saber jurídic dels nostres dies, a Culi se li escapa, en la seva crítica, un punt fonamental: la perspectiva sobre el sistema de fonts. La qüestió de la fragmentació de la llei és important, si considerem que la norma amb rang de llei és un dels indicadors més clars de l'autonomia política. És l'expressió jurídica de la representació d'una voluntat col·lectiva, més evident i eficaç que qualsevol metàfora orgànica. I, lamentablement, sembla que els juristes catalans de l'inici del segle XX no s'adonessin que l'autonomia moderna podia servir per a legislar. Però el romanticisme historicista no facilitava veure les coses en aquests termes, potser perquè això hauria significat separar-se del particularisme emprat per a defensar la continuïtat del dret civil. En aquest sentit, la Mancomunitat encarregà un dictamen a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació sobre les conseqüències que havia de tenir per al dret català el Codi canònic de 1917. Seguint el criteri del pare Evangelista de Montagut, l'Acadèmia conclougué que no podia ser considerat supletori del dret propi del país.³⁸ A banda de les

---

curso académico de 1914 a 1915, Valladolid: Imprenta Castellana, 1915. Vegeu Villacorta Baños, Francisco, *Profesionales y burócratas. Estado y poder corporativo en la España del siglo XX. 1890-1923*, Madrid: Siglo XXI, 1989, p. 336 i seg.

36. Duguit, Léon, *Les transformations du droit public*, París: Armand Colin, 1913. Hi ha traducció d'Adolfo Posada, al qual Culi anomena «Carles G. Posada» en comptes d'Adolfo, i també s'equivoca en el títol: diu *Las transformaciones del derecho privado*, quan hauria de ser *Las transformaciones del derecho público*, Madrid: Francisco Beltrán [1915]. Atesa la cultura jurídica dominant, sorprèn poc el lapsus de Culi.

37. Culi, «La nova descentralització», citat, p. 24.

38. Pagarolas i Sabaté, Laureà, *Història de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació*, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, 2000, p. 130-131.

raons de fons, la posició semblava defensiva. És comprensible; el dret privat català mantenia perfils propis i connectava amb la plenitud política de la Catalunya medieval. Les institucions jurídiques del dret civil del nostre país eren vives, i afirmar-ne l'existència i el valor no negava la possibilitat d'adaptar-les als temps moderns. Efectuar aquesta adaptació des de Catalunya significava que es feia des d'aquí la ponderació entre la diferenciació respecte a altres drets civils, d'una banda, i la modernització que matisava les singularitats, de l'altra. Ara bé, la insistència en una noció catalana de *lleï* portarà a l'anacronisme.

Sembla evident en el cas de Daniel Danés i Torras. El 1916 publica un article que titula «La lleï segons el pensament jurídic català»,³⁹ i pràcticament totes les referències es dirigeixen al dret medieval. El més recent que considera és de 1774. Sense posar en dubte el rigor erudit de l'autor, sembla clar que manca en matisos en la referència a nocions com la de *poble*. Ens diu, a tall de resum, que «la lleï no és més que l'escriptura dels costums del poble –per a millor recordar-los– i per tant producte de l'espontaneïtat jurídica del mateix, i que té la lleï el caràcter de pacte». «El poble s'enlaira, posant-se al nivell del sobirà [...], podem afirmar que a Catalunya era el poble que legislava».⁴⁰ Danés no sembla trobar a faltar pensament jurídic català sobre la lleï entre els seus contemporanis, ni tampoc mostra preocupació pel fet de referir-se al poble legislador en uns termes que ignoren les connotacions de *poble* al vocabulari del segle XX, incompatibles amb la societat estamental premoderna a la qual es refereix. Val a dir que algunes d'aquestes idees sobre la lleï perduraran fins ben entrat el segle XX: «Aquí, a la Universitat de Barcelona, un vell catedràtic, el nom del qual no recordo, s'indignava quan li parlaven de la clàssica doctrina, que no admetia, del *costum contra legem, secundum legem i praeter legem*; ell només admetia que es parlés de *lex secundum consuetudinem, lex contra consuetudinem i lex praeter consuetudinem*. La tradició jurídica catalana és aquesta: el costum és el que porta a la lleï, i no a l'inrevés.»⁴¹

Més rellevant encara, per la seva projecció, és el pensament de Francesc Maspons i Anglasesell. Quan inaugura el curs 1917-1918 de l'Acadèmia de Juris-

39. Danés i Torras, Daniel, «La lleï segons el pensament jurídic català», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XXII, 1916, p. 341-366. Vegeu també Pella y Forgas, José, *Código Civil de Cataluña*, Barcelona: Libreria Bosch, 1916, vol. I, p. 85 i seg.

40. Danés, «La lleï segons el pensament jurídic català», citat, p. 348 i 356.

41. Figa Faura, Lluís, «El dret català en perill», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XCII, núm. 1, 1993, p. 91-106 (p. 92-93).

prudència i legislació ho fa sobre el tema «La reivindicació jurídica de Catalunya»,⁴² i gairebé des de l'inici planteja el que als seus ulls és la consagració del costum com a font del dret, que nega la llei. Citant Joan Pau Xammar en el seu *De officio Iudicis, et Advocati*, de 1639, afirma que, com a reacció al «cesarisme» de l'Estat absolut naixent, les Corts catalanes van arrencar «per sempre als poders de l'Estat la facultat de formular la llei civil: es derogaven [...] totes les lleis civils escrites, es prohibia la promulgació de noves, i quedava consagrada, com a font única del Dret, l'actuació del poble, com a forma única d'exteriorització seva el libèrrim costum, i com a única autoritat judicadora de les seves aplicacions l'arbitri judicial, que en la immensa majoria dels casos remetia la designació dels jutges als propis qüestionants».⁴³

Parlant el 1917, Maspons deia allà mateix que «quedà consagrat l'antagonisme entre la legalitat i la realitat viva; i aquesta és encara la situació nostra». Una situació de la qual, per sortir-ne, el que reivindica és reconeixement «de la substantivitat del nostre règim [jurídic]» i de la «virtualitat» dels òrgans necessaris per a la seva evolució, alhora que, en lloc de poder legislar reivindica que «les lleis anomenades objectives estiguin inspirades en el seu [dels òrgans] esperit» i que els organismes que han d'aplicar aquestes lleis «siguin adequats a sa naturalesa».⁴⁴

42. Maspons i Anglasesell, Francesc, «La reivindicació jurídica de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XXIII, 1917, p. 553-553. Vegeu Armengol, Ferran, «La personalitat i l'obra de Maspons i Anglasesell», a Diversos autors, *República catalana, Generalitat de Catalunya i República espanyola*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006, p. 37-58 (p. 44-51).

43. Maspons, «La reivindicació jurídica de Catalunya», citat, p. 555 i 506. La referència és a l'obra de Xammar, a la p. 506, però val la pena comparar les conclusions a què arriba, amb la cita que de Xammar ofereix Danés, «La llei segons el pensament jurídic català», p. 363. De la comparació sembla que Maspons treu conclusions exagerades de l'obra de Xammar.

44. Maspons, «La reivindicació jurídica de Catalunya», citat, p. 506 i 559. La insistència en l'esperit apareixerà més clara, i segurament més anacrònica, a Maspons i Anglasesell, Francesc, *L'esperit del dret públic català: vist a través dels textos legals i de la jurisprudència*, Barcelona: Barcino, 1932: «Aquesta tasca [la de donar testimoni d'un esperit], fàcil quan es refereix a un esperit classificable entre els que es poden anomenar, per excel·lència, autoritaris, esdevé plena de dificultats si es tracta d'un règim com el català, les orientacions del qual convergeixen a l'extrem oposat, perquè les lleis per ell informades són la mínima expressió d'ordenació coercitiva, no presenten, en conjunt, un panorama arquitectònic, sinó un camí obert a la més ampla llibertat, i la llur excel·lència no consisteix a tenir una unitat d'emmotllament, sinó, precisament, a consagrar la facultat d'emancipar-se'n» (p. 5). En la mateixa línia, Maspons i Anglasesell, F., *L'aplicació d'aquest Estatut a Catalunya. Text taquigràfic de la conferència pública donada el dia 2 d'octubre de 1932 a l'estatge del Centre Català de Sabadell*, Barcelona: Editorial Altés, 1932, p. 25-27. En contra del refús de Maspons dels textos constitucionals contemporanis, Rovira i Virgili: «Podríem adoptar més coses de la Constitució de Finlàndia, d'Alemanya o de Txecoslovàquia

L'obra de la Mancomunitat va ser extraordinària, i el mèrit rau probablement en la capacitat d'utilitzar amb talent i empena un marc competencial migrat: diríem que es va saber exercir l'autogovern. Però sembla que els juristes catalans, en termes generals i pel que hem pogut trobar dels seus estudis, van ser poc conscients de les característiques de l'autonomia que s'iniciava. L'autonomia, en el sentit normatiu jurídic, s'expressava en la capacitat atorgada a la Mancomunitat de dotar-se d'un estatut interior. Els estudis jurídics, en canvi, continuaven mirant un passat gloriós i llunyà, com si el dret públic català del segle XX que estava naixent al seu costat fos cosa de poca importància.

4. La Generalitat republicana

Com és prou conegut, l'autogovern de la Catalunya republicana va néixer per un gest polític i en la indefinició jurídica. El gest va ser la proclamació unilateral de la «República catalana» el 14 d'abril de 1931, una ruptura amb l'ordenament vigent que calgué acomodar en la República espanyola que naixia de la mateixa manera, el mateix dia. La República catalana exposava el desig d'integrar-se en una república federal espanyola, però els que parlaven en nom d'aquesta no tenien tan clar com els catalans el signe que havia de tenir. La pauta de referència possible era el Pacte de Sant Sebastià, del qual no es va prendre una acta formal i que contenia un compromís favorable a l'autogovern de Catalunya.⁴⁵ Amb tot, encara que res no indica que aquest compromís arribés tan lluny com per admetre l'afirmació de la sobirania catalana, es donaven les condicions per plantejar les conseqüències jurídiques de la declaració catalana i de la resposta del govern provisional de la República espanyola. Francesc Maspons i Anglasesell va rebre l'encàrrec d'elaborar un dictamen⁴⁶ que, a banda d'altres aspectes, deter-

---

que no pas del *Llibre dels Quatre senyals de la Generalitat de Catalunya*. El tradicionalisme polític és gros error.» És clar que no es resisteix, al mateix llibre, a publicar la «Constitució de la Catalunya antiga. Traducció catalana de l'adaptació a la forma moderna de J. Coroleu i J. Pella i Forgas, en llur obra *Los fueros de Cataluña*». Rovira i Virgili, Antoni, *La Constitució interior de Catalunya*, Barcelona: Barcino, 1932, p. 19 i 101 i seg.

45. Gerpe Landín, Manuel, *L'Estatut de Catalunya i l'Estat integral*, Barcelona: Edicions 62, 1977, p. 32-48.

46. Maspons i Anglasesell, Francesc, «La Generalitat de Catalunya i la República espanyola», a Diversos autors, *República catalana, Generalitat de Catalunya i República espanyola*, citat, p. 63-101. El dictamen es va signar el 12 de febrer de 1932, i la Constitució de la República va entrar en vigor el desembre de l'any anterior; l'Estatut de 1932, el 21 de setembre. Vegeu, a la mateixa publicació, Duran, Lluís, «El context històric», p. 23-33, i l'interessant estudi de López Bofill, Hèctor, «L'Estatut com a pacte entre entitats sobiranes», p. 105-127. Vegeu, també, Sagner y Olivet, Emilio, *La cuestión catalana y el Estatuto de Cataluña*, Barcelona: Tipografía la Académica, 1931, p. 64.

minés la personalitat jurídica i les facultats del Govern de la Generalitat de Catalunya en aquelles circumstàncies. Val la pena aturar-s'hi pel que té d'esforç d'establir una interpretació jurídica d'aquells moviments revolucionaris.

Maspons parteix de la nota publicada després de la reunió del 17 d'abril de 1931 i que apareixia a *La Vanguardia* del dia següent, a la pàgina 6. Aquesta reunió, entre tres ministres del govern de la proclamada unilateralment República espanyola i representants del govern de la no menys unilateralment proclamada República catalana, va orientar el rumb de l'autogovern català de manera molt significativa; entre altres coses, es va adoptar allà el nom de «Generalitat de Catalunya». El que interessa a Maspons és que, des del seu punt de vista, la nota confirma que el Pacte de Sant Sebastià reconeix «el dret de Catalunya a formular un Estatut que fixi les normes de la futura relació amb l'Estat espanyol». La circumstància que, com el mateix Maspons reconeix, no hi hagi cap «document o text oficial que consignï el contingut d'aquest pacte» no li impedeix interpretar que, quan la nota de la reunió del 17 d'abril indica que ha estat reconeguda «la conveniència d'avançar l'elaboració de l'Estatut de Catalunya»,⁴⁷ això comporta de fet el reconeixement de l'Estat català. En opinió del dictamen, aquest reconeixement es reforça per la reunió mateixa. Sense tenir en compte que es tracta d'una nota oficiosa, Maspons considera que reflecteix un conveni entre representants formals de dos governs. Un, el provisional del nou règim (republicà) de l'Estat espanyol; l'altre, també provisional, d'un estat que ha proclamat la seva existència com a República catalana. Potser Maspons força les coses. El que diu la nota és que l'Estatut «*será presentado como ponencia del Gobierno Provisional de la República y como solemne manifestación de la voluntad de Cataluña a las Cortes Constituyentes*». No s'hi troba base a la tesi que hi ha hagut reconeixement del caràcter estatal de Catalunya, que haurà de veure el seu Estatut sotmès a les Corts constituents, on el portarà el govern de la República espanyola. És interessant el que destaca Maspons: el canvi de nom de «República catalana» a «Generalitat de Catalunya». El seu dictamen considera que el canvi de nom, de «República» a «Generalitat», decidit unilateralment pel govern català tal com recull la nota oficiosa, és una decisió pròpia d'un estat. No convenç del tot, perquè el que es fa justament és canviar una terminologia pròpia d'una organització estatal («República») per una altra («Generalitat») que queda fora de la terminologia amb què s'identifiquen els estats sobirans, monarquies o repúbliques.

---

47. Maspons, «La Generalitat de Catalunya i la República espanyola», citat, p. 66 i 67.

Pel que fa a la manca de concreció de les competències de la Generalitat a la Constitució de 1931, cal tenir en compte el que diu l'article 16: «*En las materias no comprendidas en los dos artículos anteriores, podrán corresponder a la competencia de las regiones autónomas la legislación exclusiva y la ejecución directa, conforme a lo que dispongan los respectivos Estatutos aprobados por las Cortes.*» Els articles precedents són els que precisen les competències exclusives de l'Estat. Maspons diu, sense referir-se directament a aquests preceptes, que cap «document oficial enumera concretament quines són aquestes facultats estatals de la Generalitat, però en virtut del principi *les limitations de l'indépendance des États ne se présument*, la mateixa falta de concreció demostra que són totes les que, segons el dret públic, integren la sobirania». ⁴⁸ El principi evocat s'aplica als estats independents, i no sembla que el dictamen convenci prou del fet que Catalunya ho va ser en algun moment el 1931. Potser porta a pensar-ho la declaració unilateral del 14 d'abril, però de cap manera ho mostra la nota del dia 17.

En canvi, el Decret del Govern de la Generalitat de 28 d'abril de 1931, publicat al primer número del *Butlletí de la Generalitat de Catalunya* amb data 3 de maig, dóna una mica de peu a les tesis de Maspons. A l'article 1 diu: «Mentre l'Estatut de Catalunya, que ha de determinar les atribucions reservades al Poder central de la República, no estigui establert per les Corts constituents [...]» A l'article 22 el Decret determina les atribucions de la Diputació provisional de la Generalitat, formada per representants dels municipis, i la primera que preveu és la de nomenar una ponència que, juntament amb el Govern de la Generalitat, «formularà un projecte únic d'Estatut de Catalunya, que fixarà les facultats reservades al Poder central de la República». Tot i que es tracta d'un projecte, no es pot ignorar que es pretén que l'Estatut digui quines són les competències del Poder central, sense deixar que aquest ho determini per si mateix, encara que només sigui per a ell mateix. ⁴⁹ Ara bé, el Decret del 28 d'abril és objecte d'una

48. Maspons, «La Generalitat de Catalunya i la República espanyola», citat, p. 77. Vegeu també els números 3, de 31 de maig de 1932, i 5, de 14 de juny de 1932, de la seva revista *Clarís. Setmanari de durada eventual*. En aquesta revista, Maspons segueix el debat sobre l'Estatut que s'anava fent a les Corts de la República. Les seves aportacions aquí, de to periodístic, no insisteixen sobre l'esperit del dret públic català. Se centren més aviat a defensar el nivell màxim d'autogovern per a Catalunya en relació amb la República espanyola. En aquest punt, més que l'edat mitjana, mira el dret comparat del moment en què escriu. Es pot veure, per exemple, al número 4, de 7 de juny de 1932, de la revista *Clarís*, citada, sobre el valor dels plebiscits com el de l'Estatut de 1931.

49. Vegeu Álvarez Gendín, Sabino, «Federalismo y autonomismo», *Revista de Derecho Público*, núm. 6, 1932, p. 167-170, en relació amb el preàmbul de l'Estatut de Núria, desaparegut finalment

nova redacció el 19 de maig. El Decret, que es publica al *Butlletí de la Generalitat de Catalunya* amb data 20 de maig, comença el seu nou article 1 dient: «Mentre l'Estatut de Catalunya, que ha de determinar les atribucions reservades al Poder central de la República i les privatives del Govern peculiar de Catalunya, no estigui establert per les Corts constituents [...]» I el nou article 22 diu que la ponència redactora de l'Estatut «formularà un projecte únic d'Estatut de Catalunya, que fixarà les facultats reservades al Poder central de la República i aquelles que es considerin privatives i indispensables del Govern peculiar de Catalunya».⁵⁰ Maspons no té en compte aquests aspectes; més aviat sembla entendre la tècnica de distribució de competències de la Constitució de 1931 (i de 1978), que Valls i Taberner considera emparentada amb la Constitució austríaca,⁵¹ com un reconeixement implícit de sobirania a les entitats que han d'assolir autonomia. A tot estirar, podria ser aplicable en els casos del federalisme d'agregació, sempre que entenguéssim que, en aquestes condicions, els estats federats poden presentar les seves competències com a restes de la sobirania originària. Val a dir que l'atribució de la sobirania a Catalunya era assumida explícitament per personalitats tan significatives com Amadeu Hurtado, membre del govern de Catalunya quan pronuncià una conferència a l'Ateneu Barcelonès el 28 de juliol de 1931 sobre l'Estatut que es tramitava a les Corts de la República. Allà, en referir-se a l'objecte principal de l'Estatut, deia que era «la fixació de les facultats de sobirania».⁵² El projecte d'Estatut que les Corts estaven estudiant obria el seu article 1 dient «Catalunya és un Estat autònom dintre de la República espanyola». Va acabar essent, a l'article 1 de l'Estatut de 1932, una «regió autònoma».

Quan Maspons signava el seu dictamen encara no s'havia aprovat l'Estatut que havia de regir la Generalitat republicana. En el moment en què entri en vi-

---

a l'Estatut de 1932, «que determina las facultades reservadas a la República. Nosotros rechazamos, en resumen, dentro de España, todos los nacionalismos [...]» (p. 170). Sosa Wagner, Francisco, *Juristas en la Segunda República. I. Los iuspublicistas*, Madrid: Marcial Pons, 2009, p. 242-246, situa Álvarez Gendín a la secció titulada «El hilo que conduce al franquismo: Carlos García Oviedo, Sabino Álvarez-Gendín, Segismundo Royo Villanova y Luis Jordana de Pozas». L'article que se cita aquí, signat «Sabino Á. Gendín», sembla que és el que Sosa considera «un trabajo desvaído».

50. Els subratllats són meus.

51. Valls i Taberner, F., «Precedents i fonts de l'Estatut de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XXXVIII, p. 293-304 (p. 297).

52. Hurtado, Amadeu, *Conferència sobre l'Estatut de Catalunya*, Barcelona: Impremta de la Casa de la Caritat, 1931, p. 9.

gor, assistirem a una proliferació d'estudis de dret públic. Fins i tot la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona publicarà nou números d'una *Revista Jurídica*, entre 1932 i 1934. Al número 7 hi apareixia una nova secció de Dret públic de Catalunya en què Josep Maria Pi i Sunyer, que n'era responsable, deia: «Si ha estat important l'anàlisi del que es contrau al Dret privat, ha d'ésser encara major l'estudi d'una disciplina dedicada a les noves modalitats que el Dret públic ha d'oferir, i això explica que en la Revista Jurídica de la Facultat de Dret es contingui una secció especialment destinada a la matèria, que no podia mancar en aquests moments.» Ara bé, el propòsit central de la secció era fer el mateix que es feia a les reservades a altres branques del dret: «En la secció es contindran els preceptes que emanin del Parlament de Catalunya i del Govern de la Generalitat. Quan llur contingut sigui interessant, es publicarà íntegre. En cas contrari se'n farà una referència, o se'n transcriurà la part que es reputi indispensable.»⁵³ L'existència de la secció representa el reconeixement acadèmic del perfil propi que, d'acord amb el nou sistema de fonts, configurava una nova branca del dret positiu. En el contingut de la revista, però, no s'hi inclou cap article doctrinal referit directament al nou ordenament autonòmic.

No trobarem gaires publicacions universitàries com aquesta. De fet, el catedràtic de dret polític de la Universitat de Barcelona, Gonzalo del Castillo Alonso, no tracta aquesta qüestió al seu manual de 1932 *Derecho político y constitucional comparado*, tot i que dedica una lliçó a una molt correcta «Exégesis de la Constitución». Tampoc no sembla que se n'ocupés el catedràtic de dret administratiu de la mateixa universitat Salvador Sánchez-Diezma Bachiller. D'ell ens dirà Josep Maria Pi i Sunyer que recomanava el manual de Vicente Santamaría de Paredes, sense precisar de quin text es tractava.⁵⁴ Més interès va tenir des de fora de Catalunya un jurista català: Eduardo Llorens, autor de *La autonomía en*

53. Pi i Sunyer, Josep Maria, «Dret públic de Catalunya», *Revista Jurídica*, vol. II, núm. 7, 1933, p. 372.

54. Del Castillo Alonso, Gonzalo, *Derecho político y constitucional comparado*, Barcelona: Bosch, 1932. Sobre la Constitució de la República, p. 366-374. Sánchez-Diezma va fugir de la zona republicana, i Gonzalo del Castillo va ser condemnat a mort per un tribunal de la República; sembla que el seu fill, que va ser secretari del rector Bosch Gimpera, va intercedir per ell. Vegeu Claret Miranda, Jaume, *El atroz desmoche*, Barcelona: Crítica, 2006, p. 249 i 258. Entre la documentació dels sollevats el 18 de juliol del 1936 a Barcelona, apareixia el nom de Gonzalo del Castillo com a rector de la universitat en cas que el cop d'estat s'hagués imposat immediatament. García Costa, Francisco Manuel, *La ciencia española del derecho político-constitucional en sus textos (1808-1939)*, València: Tirant lo Blanch, 2008, p. 339, diu: «El estallido de la guerra civil le sorprendió en su Cátedra de Barcelona, siendo apartado de la misma y, posteriormente, con-

la integració política.⁵⁵ En aquesta obra, difícil i fosca, apunta a qüestions clau que passaran gairebé desapercubudes a altres estudiosos: el paper crucial que el Tribunal de Garanties havia de tenir en l'autogovern de Catalunya i la reforma de l'Estatut.⁵⁶ Entre altres coses, Llorens criticava la fórmula que de l'Estatut de Núria (art. 52)⁵⁷ va passar al dictamen de la Comissió constitucional amb l'article 37: «Este Estatuto no podrá ser modificado por iniciativa de las Cortes ni por la del Parlamento catalán, sino mediante el mismo procedimiento seguido para su aprobación, o sea que exigirá la votación del Parlamento de Cataluña, el referéndum popular y la aprobación de las Cortes de la República.» La seqüència ens resulta familiar, amb la diferència que sota el règim de la Constitució de 1978 el referèndum té lloc després, i no abans, de l'aprovació pel poder legislatiu de

---

denado a muerte por sus ideas marcadamente opuestas a cualquier tipo de separatismo. Sobre Sánchez-Diezma i Santamaría de Paredes, vegeu també Pi y Suñer, José María, *Mi vieja Facultad de Derecho*, Barcelona: Universidad de Barcelona, 1959, p. 21-24.

55. Llorens, Eduardo L., *La autonomía en la integración política*, Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1932. El títol fa pensar en l'obra de Rudolf Smend *Verfassung und Verfassungsrecht* (1928); vegeu Lucas Verdú, Pablo, *La lucha contra el positivismo jurídico en la República de Weimar. La teoría constitucional de Rudolf Smend*, Madrid: Tecnos, 1987, p. 150 -152. Sobre Llorens, vegeu Sosa Wagner, *Juristas en la Segunda República*, citat, p. 228-233, que explica com Llorens, nascut a Reus el 1886, viu la major part de la seva vida fora de Catalunya des que fa la seva tesi a Madrid el 1907 i guanya la càtedra de Dret polític de Múrcia el 1933. De profundes conviccions religioses, quan esclata la insurrecció contra la República es troba a Alemanya, i passa directament a Salamanca el 1937. En relació amb el text de Llorens que citem, vegeu Guillén Kalle, Gabriel i Almoiguera Carreres, Joaquín, *Eduardo L. Llorens y Clariana y el Derecho Constitucional de la Segunda República Española*, Madrid: Editorial Reus, 2006, especialment p. 25-45. La influència de Llorens entre els crítics de l'Estatut es pot copsar a Saguer y Olivet, Emilio, «*El Estatuto de Cataluña, tal como está redactado, constituye la fuente de todos los males de Cataluña*», dins el seu *Transgresiones del Estatuto y de la Constitución del Estado Español por la Generalidad de Cataluña*, Barcelona: Tipografía La Académica, 1934, p. 39-45 (p. 39-40).

56. Sobre el Tribunal de Garanties i allò relatiu a la reforma de l'Estatut, vegeu les p. 307-309 i 175-78. Roig i Bergadà, Josep, «Justícia constitucional. Tribunal de Garanties», a Diversos autors, *Conferències sobre l'Estatut*, citat, p. 9-22 (p. 11), es refereix a l'obra de Llorens en aquest punt.

57. «Aquest Estatut no podrà ésser modificat sinó pel mateix procediment que s'ha seguit per a aprovar-lo, o sigui que exigirà la votació del Parlament de Catalunya, el referèndum popular i l'aprovació del Parlament de la República.» El dictamen de la Comissió parlamentària sobre l'Estatut és reproduït per Llorens a la p. 175, d'on cito. El text de l'Estatut de 1932 va acabar dient a l'article 18: «Aquest Estatut podrà ésser reformat: a) Per iniciativa de la Generalitat, mitjançant referèndum dels Ajuntaments i aprovació del Parlament de Catalunya. b) Per iniciativa del Govern de la República i a proposta de la quarta part dels vots de les Corts. En un i altre cas caldrà per a l'aprovació definitiva de la llei de reforma de l'Estatut les dues terceres parts de vots de les Corts. Si l'acord de les Corts de la República fos refusat pel referèndum de Catalunya, serà necessari, perquè prosperi la reforma, la ratificació de les Corts ordinàries subsegüents a les que ho hagin acordat.»

l'Estat. A Llorens, en tot cas, no li agrada gens l'Estatut. En primer lloc, sense explicar exactament quin és el problema, retreu que no es correspongui amb les constitucions nord-americana i brasilera. En segon lloc, opina que a Espanya existeix el risc de desequilibris territorials, «*de modo que los intereses parciales cuya defensa se presenta a la percepción de otras colectividades como un verdadero privilegio, contrario a la solidaridad social, factor primario del Estado*». ⁵⁸ No diu res del text final de l'Estatut de 1932, que cita a l'apèndix de l'obra, on l'article 18 ve a atorgar a les Corts de la República la possibilitat d'imposar una reforma per damunt de la voluntat del Parlament i del poble de Catalunya. Per entendre més clarament el que deia Llorens es pot citar el que deia José Larraz:

«*No hemos de terminar este estudio sin señalar a la consideración de los juristas el artículo 52 del proyecto de Estatuto. En él se crea la categoría jurídica del "valor estatutario". Reconocemos que, puestos en el camino de la autonomía, la pretensión que el citado artículo envuelve es explicable. Mas se nos ocurre pensar si no será susceptible de una corrección, en virtud de la cual la voluntad del estado nacional tuviere posibilidad de ejercer, ante el Parlamento español, una acción, previo cumplimiento de los requisitos que se estimen necesarios, para modificar el Estatuto, cuando la experiencia lo aconsejara. Por mucha prudencia que en su redacción se ponga, la experiencia señalará, sin duda, con el transcurso del tiempo, posibles defectos de obra. Conforme al artículo 52 del proyecto, Cataluña podrá promover la modificación. Mas, ¿y si los defectos se acusan en contra del interés no catalán? Entonces, de aprobarse el artículo citado tal y como consta en el proyecto, la España centralizada carecerá de un medio jurídico para defender su interés. Esto es lo que hay que evitar.*» ⁵⁹

Per la seva banda, el món universitari català no feia gran cosa, comparat amb els professionals pràctics del dret. És significatiu que el primer text comentari a l'Estatut ⁶⁰ el publiquin dos autors que s'identifiquen com a advocats de l'Il·lustre Col·legi de Barcelona: Cristòfor Massó i Escofet i Rafael Gay de Montellà. Com en el passat, la *Revista Jurídica de Catalunya* i l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació van tenir un paper crucial en la reflexió jurídica sobre

58. Llorens, *La autonomía en la integración política*, citat, p. 175.

59. Larraz, José, *La Hacienda pública y el Estatuto catalán*, Madrid: Ibérica, 1932, p. 129-130.

60. Massó i Escofet, Cristòfor; Gay de Montellà, Rafael, *L'Estatut de Catalunya. Text oficial comentat, amb referències legals i notes de la discussió parlamentària*, Barcelona: Bosch, 1933.

l'autonomia naixent. Durant el curs 1932-1933, per iniciativa de l'Acadèmia es van dictar una sèrie de conferències sobre l'Estatut que, pel que ens diuen els organitzadors, van tenir un gran èxit de públic.⁶¹ L'obra no presenta una estructura sistemàtica, i les catorze conferències que s'hi acullen tenen objectes variats. Hi trobem intervencions que fan referència a la relació entre la Generalitat i la República: la d'Amadeu Hurtado, sobre «La intervenció de l'Estat en el nostre règim autonòmic» és la més interessant. Es poden entendre també incloses en aquest tema la del president de l'Acadèmia Josep Roig, que dissertà, sense massa aprofundiment, sobre «Justícia constitucional. Tribunal de Garanties», i la de Josep Oriol Anguera de Sojo, «La Justícia a l'Estatut». Les dues que es refereixen a aspectes financers són d'abast general: la de Cristòfor Massó i Escofet («Perspectives de les finances de Catalunya segons l'Estatut») i la de Miquel Vidal i Guardiola («El problema de les finances compostes»), així com la de Josep Maria Tries de Bes, «Les qüestions d'extraterritorialitat en l'Estatut de Catalunya». Els interessats en competències concretes també trobarien alguna cosa: Rafael Gay de Montellà s'ocupava de «L'Estatut i les obres públiques», i Santiago Gubern i Fàbregas, de «L'ordre públic en l'Estatut». També, com no podia ser d'altra manera, tot el que feia referència al dret civil mereixia molta atenció. Ramon Maria Roca i Sastre tractà de «La matèria hipotecària en la futura legislació civil de Catalunya», i Ramon d'Abadal i Calderó, sobre «El règim de la propietat a Catalunya després de l'Estatut»; Antoni Par i Tusquets, d'allò relatiu a «El notariat i l'autonomia de Catalunya». Ramon Coll i Rodés i Joan Maluquer i Viladot parlaren, respectivament, sobre «El Dret civil a Catalunya» i sobre «El procés del nostre Dret» –aquest darrer centrat, hom diria que naturalment, en els problemes de la codificació.

L'enumeració d'autors i títols és una forma d'oferir un retrat de les preocupacions d'aquells juristes. De catorze conferències, és notable la presència del dret privat. Sovinteja l'anàlisi històrica, però probablement era la major part del que es podia dir quan l'autogovern tot just començava a funcionar. Sorpren, això sí, que no hi hagi cap apartat dedicat als òrgans de la Generalitat. En tot cas, es pot destacar una aproximació als problemes de l'autogovern amb criteris més

---

61. Amb un detall que no els passà desapercbut: «Aquest auditori ha presentat una nota força simpàtica, per cert, i és que, dintre d'ell, ha figurat constantment una representació de l'element femení, que amb la seva presència ens ha vingut a dir que la dona catalana avui s'interessa pels problemes i qüestions jurídiques de casa nostra, matèria que anys enrere hauria semblat completament estranya a la seva voluntat i al seu radi d'acció», a Diversos autors, *Conferències sobre l'Estatut*, citat, p. 5.

propers als que avui fem servir. Així, Roig evoca les Bases de Manresa per dir que representen una «modesta iniciació de justícia constitucional».⁶² En relació amb la Constitució regional catalana que les Bases proposaven, la setzena diu: «La Constitució catalana y'ls drets dels catalans estaran baix la salvaguardia del Poder executiu catalá, y qualsevol ciudadá podrá dedhuir demanda devant els tribunals contra'ls funcionaris que la infringeixin.» Avui per a nosaltres això faria pensar en el recurs d'empara, amb una mica d'esforç. És a dir, als nostres ulls Roig s'equivoca, però no perquè invoqui l'esperit d'un passat ensucrat pel romanticisme; erra perquè confon la justícia constitucional amb la garantia jurisdiccional dels drets constitucionals. Amb tot, Roig presenta les novetats normatives d'acord amb els paràmetres del moment en què parla. Comparem-ho amb el que diu Gay de Montellà:

«L'Estatut no deu ésser considerat com un conjunt de proveïments legislatius, ni tampoc com el resultat d'una tècnica ministerial provisòria i contingent, sinó com un bloc gros de realitats que obtindran la seva força de les normes de la vida d'un poble, cridades a donar l'empremta del seu caràcter a tota una civilització. L'obra dels realitzadors de l'Estatut deu ésser inflexiblement adreçada a evitar que la lletra corrompi l'esperit i que pugui prevaler per damunt dels interessos generals del poble.»⁶³

Per la seva banda, i millor que Roig, Amadeu Hurtado es mostra capaç de reconèixer la innovació que representa el nou Estatut: «[...] dintre del dret públic, una novetat que pot donar i donarà la volta al món, perquè no conec res

62. Roig i Bergadà, Josep, «Justícia constitucional. Tribunal de Garanties», a Diversos autors, *Conferències...*, citat, p. 9-22 (p. 14). També hi apareixen algunes referències a Kelsen. En aquell moment ja començava a considerar-se obertament l'anacronisme de les Bases de Manresa, que s'identificaven com a «Bases per a la Constitució Regional catalana». Vegeu, en aquest sentit, Unió Catalana d'Estudis Polítics i Econòmic-Socials, *Elements per a l'estudi de l'Estatut de Catalunya*, Barcelona: Editorial Políglota, 1931, p. 37-38.

63. Gay de Montellà, R., «L'Estatut i les obres públiques», a *Conferències...*, citat, p. 151-168 (p. 136). A la p. 137 enumera principis que han de presidir l'exercici de les competències que en matèria d'obres públiques ha assolit l'Estatut. El primer és: «Que Catalunya, categoria de semi-Estat, per assegurar la realització del seu pensament sobre Obres públiques, ha de comptar amb una tècnica pròpia, que elimini la interferència de l'Estat central.» Sobre aquesta mateixa qüestió escriu Gay de Montellà, R., «L'Estatut de Catalunya i les obres públiques i la legislació delegada», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XXXVIII, 1932, p. 301-316, i diu, a la p. 301, que les obres públiques d'interès general han passat «a ésser funció del que la Constitució anomena amb el nom de "Regió autònoma" catalana i que nosaltres, per a posar-nos d'acord amb els principis del modern dret polític, anomenarem del "Semi-Estat"».

dintre del dret públic constituït que s'assembla al sistema d'autonomia que s'acaba de donar Catalunya. [...] Per això deia al començament que no s'ha d'estudiar l'Estatut nostre com el producte d'una vella doctrina, perquè pot ésser el començament d'una doctrina nova».⁶⁴

La nova doctrina va tenir poc temps per consolidar-se, entre l'entrada en vigor de l'Estatut i la suspensió provocada per la Llei de la República de 2 de gener de 1935, reacció de l'Estat a la insurrecció del 6 d'octubre de 1934. En aquest període, de poc més de dos anys, el desplegament normatiu més important de l'Estatut és la Llei de 25 de maig de 1933. Té com a nom «Estatut interior», donat per la mateixa Llei, i a l'article 62 es refereix al de 1932 com Estatut «exterior». La nova norma, que ve a representar l'esquelet organitzatiu de la Generalitat, no va donar peu a estudis de conjunt, almenys pel que es pot trobar en una recerca bibliogràfica. La doctrina, però, en recull la importància en alguns textos. Així, Emili Colom i Segarra estudia els pressupostos de la Generalitat dels quals s'ocupen els articles 70 i següents de l'Estatut interior, a la segona part d'un extens article⁶⁵ ben informat. Altres publiquen textos més breus referits a l'Administració de Justícia, qüestió de la qual tractarà amb gran nivell Fernando González Prieto, fiscal del Tribunal de Cassació de Catalunya.⁶⁶ El seu article tenia de fons la crisi provocada per la insurrecció del 6 d'octubre.

La sublevació de 1934 la va protagonitzar el govern de la Generalitat, que proclamà «l'ESTAT CATALÀ [sic] de la República Federal espanyola» tot convidant «els dirigents de la protesta general contra el feixisme» a establir a Catalunya el «Govern Provisional de la República, que trobarà en el nostre poble català el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel de bastir una República Federal lliure i magnífica».⁶⁷ Tornem-hi: com en la proclamació de la República catalana del 14 d'abril de 1931, des de Catalunya es fa un acte de sobirania en

64. Hurtado, Amadeu, «Intervenció de l'Estat en el nostre règim autonòmic», a *Conferències...*, citat, p. 217-230 (p. 228-229).

65. Colom i Segura, Emili, «Els pressupostos públics. Assaig tècnic-jurídic», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XLI, p. 34-57 i 157-178.

66. Roig i Bergadà, J., «De l'Estatut català. Judicatura i Ministeri Fiscal», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XXXVIII, p. 289-292. Gich, Josep Maria, «El concepte del Contenciós-Administratiu i l'Estatut de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XL, p. 18-25. González Prieto, Fernando, «Cuestiones de competencia entre el Tribunal Supremo y el Tribunal de Casación de Cataluña», *Revista de Derecho Público*, núm. 54, 1936, p. 169-178.

67. Cito per la reproducció de la proclama que apareix a Ivern i Salvà, Maria Dolors, *Esquerra Republicana de Catalunya 1931-1936*, Barcelona: Abadia de Montserrat, 1988, p. 228.

allò que concerneix Catalunya, o potser també al conjunt d'Espanya, per a la qual s'adopta un model federal. La conseqüència de la sublevació va consistir en un seguit de normes que culminaven en la Llei de la República de 2 de gener de 1935: tot plegat, la suspensió de l'autogovern. Curiosament, l'assumpció de la presidència de la Generalitat per part del coronel Giménez Arenas només es publica al *Butlletí de la Generalitat de Catalunya* del dia 7 d'octubre de 1934; en aquella data, la *Gaceta de Madrid* publicava la proclamació de l'estat de guerra per a tot el territori de la República. I una sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals de data 3 de novembre declarava la inconstitucionalitat de l'article 22 de l'Estatut interior de Catalunya, que venia a establir la immunitat dels diputats del Parlament de Catalunya.

Per la seva banda, la doctrina jurídica catalana va reaccionar davant la situació. Josep Quero i Morales, per exemple, es queixava que el Parlament es veiés privat de les seves atribucions. Segons Quero, el que feia el govern de la República era justificar els seus decrets dient que la regió autònoma es trobava en una situació de «desarticulació administrativa», i alhora no permetia un funcionament normal de les institucions. El text de Quero, que signa com a «vocal suplent del Tribunal de Garanties Constitucionals», és del d'una conferència del 3 de maig de 1935. S'ocupava del que a parer seu era una privació inconstitucional i antiestatutària de les competències sobre legislació social de la República que acollia l'Estatut a l'article 6, en relació amb l'article 46 de la Constitució de 1931. El Decret criticat, de 14 de desembre de 1934, confonia en la persona del delegat especial del Ministeri de Treball, segons Quero, les facultats del Ministeri mateix amb les de la Generalitat. A més, suspenia de fet la resolució dels recursos presentats als jurats mixtos de treball.⁶⁸

Igualment, l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació («de Catalunya», i no «de Barcelona», des de l'any 1933) reaccionava davant la situació creada per la Llei de 2 de gener de 1935. L'Acadèmia va realitzar una sèrie de sessions per deliberar sobre tres punts: la constitucionalitat de la suspensió de l'Estatut, les jurisdiccions especials i la consideració d'allò relatiu al dret social com a part del dret civil.⁶⁹ L'interès del primer era obvi. Pel que fa al segon, prenia en consideració l'actuació

68. Quero i Morales, «L'execució de les lleis socials a Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. XLI, 1935, p. 141-153 (p. 150-151).

69. Diversos autors, *Discussions sobre temes de dret públic*, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, 1935.

dels tribunals en la repressió dels insurrectes del 6 d'octubre. I en el tercer punt coincidien la preocupació competencial amb l'especial sensibilitat envers tot allò que tingués a veure amb el dret civil. És necessari recordar que el Tribunal de Garanties va declarar inconstitucional la Llei de contractes de conreu de 12 d'abril de 1934. La Sentència, de 8 de juny de 1934, en declarava la inconstitucionalitat, entre altres raons, perquè les bases de les obligacions contractuals eren competència de l'Estat, i també tota la legislació social (art. 15.1 i 46 de la Constitució).⁷⁰

La publicació dels debats permet veure que alguna de les personalitats que coneixem, com Maspons i Anglases, reiteren els seus punts de vista sobre el dret públic: una part del «Dret català, conjunt orgànic, obra de l'experiència de segles dels nostres antics governs i més dels simples ciutadans avantpassats nostres...». Ara bé, intervencions preliminars com la de Maspons no representen el conjunt. Aquests tenien com a objectiu preparar un document de conclusions⁷¹ que van ser trameses al president del Consell i al de les Corts, i, pel que fa a la primera de les qüestions plantejades, el ponent de la qual va ser Rafael Closes i Cendra, entenia que la suspensió de l'autogovern que feia la Llei de 2 de gener de 1935 era inconstitucional. Les tesis de Closes es veuen acollides per la Sentència del 5 de març de 1936 del Tribunal de Garanties, al seu fonament de dret primer. A la segona qüestió, el ponent Francesc Artigas i Castelltort respon afirmant que la pràctica judicial sota l'estat de guerra s'ha allunyat dels principis de la Constitució i la legislació republicanes. La tercera qüestió, sobre les competències en matèria de dret civil, la respon la Junta de l'Acadèmia. Les seves conclusions són en aquest punt més extenses que en els dos precedents, i sostenen que les competències legislatives en matèria de dret civil de l'article 11 de l'Estatut no han de tenir altres limitacions que les que de manera explícita es determinen a l'article 15.1 de la Constitució de 1931.⁷² En allò que tingui a veure

70. Hurtado i Miró, Amadeu, *La crisi del dret*, Barcelona: Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, 1935, comenta aquesta Sentència a la p. 11 i diu: «Cal reconèixer que en la sentència quedava malferida per a sempre la facultat de Catalunya de legislar en matèria de dret civil.» La Generalitat va desafiar el Tribunal de Garanties amb l'aprovació d'una altra Llei de contractes de conreu, igual a l'anterior, de data 14 de juny de 1934; la disposició final li donava efectes retroactius al dia 1 d'abril. Vegeu Jover Presa, Pere, «La Generalitat republicana davant el Tribunal de Garanties Constitucionals: el cas de la Llei de contractes de conreu», *L'Avenç*, núm. 334, 2008, p. 32-36.

71. Diversos autors, *Discussions sobre temes de dret públic*, citat, p. 17 i 201-206.

72. Pel que fa al dret civil, diu: «*En cuanto a la legislación civil, la forma del matrimonio, la ordenación de los registros e hipotecas, las bases de las obligaciones contractuales y la regulación de los Estatutos, personal, real y formal, para coordinar la aplicación y resolver los conflictos entre las distintas legislaciones civiles de España.*»

amb dret social, els límits són els establerts pels articles 46 i 47, centrats en la protecció social dels pagesos (art. 46) i els pescadors (art. 47), «*porque toda otra cuestión de Derecho social, como evolución del Derecho civil, se reduce a un simple problema de terminología jurídica*». ⁷³

En el món del dret els problemes terminològics sovintegen; potser no n'hi ha d'altres i, en tot cas, no són simples gairebé mai. La doctrina jurídica catalana, a través de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, s'enfronta a un greu conflicte al cap de poc temps de començar l'autogovern. I, per una mena de sarcasme històric, esclata per la Llei de contractes de conreu. Un conflicte de dret públic, de distribució de competències, però que n'afecta una d'especialment preuada per generacions de juristes del nostre país: el dret civil. L'episodi, en tot cas, sembla galvanitzar un ampli sector de la professió, que posa en marxa el I Congrés Jurídic Català, del 17 al 30 de maig de 1936. Cinc temes havien de centrar-ne les activitats: ⁷⁴ l'abast de l'autonomia de Catalunya, la reforma del dret civil català, el dret d'obligacions, la legislació obrera i la creació del consolat de mar. La ponència del primer àmbit, de caràcter general i aprovada sense vots particulars, començava declarant que l'Estatut tenia el caràcter de llei paccionada entre Catalunya i l'Estat, i proposava una lectura expansiva de les competències catalanes. Crida l'atenció que també llavors preocupés el problema de la legislació bàsica, i harmonitzadora, que preveia l'article 19 de la Constitució de la República. ⁷⁵ En aquest punt, el dictamen reclamava que aquesta legislació tingués caràcter excepcional i limitat a les bases essencials per a la regulació d'una matèria determina-

73. Diversos autors, *Discussions sobre temes de dret públic*, citat, p. 205.

74. Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 1a, tema: Fixar l'abast de l'autonomia*, Barcelona: [s.n.], 1936; Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 2a, tema: Ordenació general sobre el dret civil català, i conveniència o no d'una codificació immediata*, Barcelona: [s.n.], 1936; Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 3a, tema: Proposar les bases d'unificació en matèria d'obligacions*, Barcelona: [s.n.], 1936; Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 4a, tema: Fixar el criteri jurídic de Catalunya sobre l'orientació de la legislació obrera, principalment en relació amb la intervenció de l'Estat*, Barcelona: [s.n.], 1936; Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 5a, tema: Creació del consolat del mar i de la llotja i funcions que hauria de tenir*, Barcelona: [s.n.], 1936.

75. «*Artículo 19. El Estado podrá fijar, por medio de una ley, aquellas bases a que habrán de ajustarse las disposiciones legislativas de las regiones autónomas, cuando así lo exigiera la armonía entre los intereses locales y el interés general de la República. Corresponde al Tribunal de Garantías Constitucionales la apreciación previa de esta necesidad. Para la aprobación de esta ley se necesitará el voto favorable de las dos terceras partes de los Diputados que integren las Cortes. En las materias reguladas por una ley de Bases de la República las regiones podrán estatuir lo pertinente, por ley o por ordenanza.*»

da, i quan l'interès de la República fes necessari establir «una certa uniformitat, respecte d'ella, en totes les legislacions d'Espanya».⁷⁶ La secció encarregada del dictamen sobre la legislació obrera reconeixia les limitacions que els articles 15 i 46 imposaven a les competències de la Generalitat, però també afegia:

«[N]osaltres aspirem a què, conforme als projectes d'autonomia de l'any 1919 i a l'anomenat Estatut de Núria, siguin ampliades les facultats de Catalunya sobre la matèria, reconeixent-se-li, almenys, com ho fan als Estats particulars les constitucions de diferents països federals, el dret de desenvolupar, adaptar i suplir en el seu territori la legislació anomenada social, a qual efecte l'Estat central podrà acordar les Bases o principis essencials de dita legislació per tal de mantenir la deguda unitat en tot el territori de l'Estat, unitat necessària tant pel caràcter universalista de la pròpia legislació com per raons d'ordre econòmic i de política interna.»⁷⁷

La Guerra Civil impedí la difusió general de les conclusions d'aquest I Congrés Jurídic Català. Amadeu Hurtado, que el presidí, ens explica que havien fixat amb els responsables de l'edició del volum sobre el Congrés de 1936 una data per trobar-se i treballar-hi. Era el dilluns 20 de juliol, i, per raons òbvies, la reunió no es va celebrar: «Una insurrecció militar d'una magnitud inesperada venia a interrompre la nostra vida ciutadana i a recomençar amb el furor tradicional l'altra història de les nostres guerres civils.»⁷⁸

El II Congrés, de l'any 1972, es va desenvolupar sota el franquisme. Els juristes catalans, però, van mantenir la digníssima tradició de servei al país i van reclamar el dret d'usar el català davant els tribunals i els organismes oficials, com una més de les conclusions incloses a l'apartat relatiu a la Compilació.⁷⁹ Inconcorregibles.

76. Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 1a*, citat, p. 41.

77. Congrés Jurídic Català, *Dictamen de la secció 4a*, citat, p. 15. A l'arxiu de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, entre la documentació relativa al I Congrés Jurídic Català es troben uns folis mecanografiats aplegats com a «Secció Quarta. Redacció definitiva de les conclusions». Entre les de caràcter general, la segona coincideix amb el que es transcriu del dictamen. Aprofito l'avinentesa per agrair a l'Acadèmia i a la Sra. Núria Trullén, responsable del seu arxiu, el seu ajut.

78. Hurtado, Amadeu, *Quaranta anys d'advocat. Història del meu temps*, Mèxic: Editorial Xaloc, 3 volums, vol. III, 1967, p. 396.

79. Congrés Jurídic Català, «Conclusiones del "II Congrés Jurídic Català"», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. LXXI, 1972, p. 7-45 (p. 15). Curiosament, l'editorial, que apareix immediatament abans de les conclusions, es titula «La autocensura»

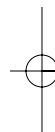
Conclusió

Els inicis del dret públic de Catalunya poden trobar aquí un final d'etapa en què els protagonistes semblen a l'altura de les circumstàncies. La lírica evocació del passat queda en segon pla, i els raonaments emprats són els propis del discurs jurídic convencional: muntats sobre preceptes i referits a principis de l'ordenament. A la vigília de la Guerra Civil, la doctrina jurídica catalana encara ja el dret públic contemporani, marcat per un concepte normatiu de Constitució que es correspon amb la seva supremacia a l'ordenament, garantida per òrgans jurisdiccionals. Ho fa d'acord amb el perfil dels seus conreadors i de la manera que els és més adient. Tenim professionals del dret, bàsicament advocats i notaris, que posen els mitjans perquè la recerca jurídica es pugui donar a conèixer. La *Revista Jurídica de Catalunya* i l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació en faciliten l'existència. És cert que l'estil de molts dels articles i dels discursos ens pot semblar avui enfarfegat pel formalisme i pel pes de la reivindicació. Hi trobem a faltar una mica de rigor en les referències als grans autors del moment, que s'esmenten de passada, com si es tractés de donar una aparença de nivell acadèmic. Però si els ho retraguéssim no seríem del tot justos, perquè el que aquests juristes van fer amb el seu temps i saber, dedicant-los a la reflexió sobre el dret públic, no ho feia ningú més. No ho feia prou la universitat del moment, a qui hauria pertocat; només la breu experiència de la *Revista Jurídica* de la Facultat de Dret de Barcelona sembla marcar un intent a l'altura del que a Madrid va representar la *Revista de Derecho Público* impulsada per Nicolás Pérez Serrano.

A la cultura jurídica acadèmica de finals del segle XIX i començament del XX, a Catalunya i a Espanya es manifestava una extraordinària reticència envers tot el que significués descentralització. Per la seva banda, la lluita jurídica del catalanisme girava a l'entorn del dret privat, necessària per a la defensa del dret civil de Catalunya, que era considerat, amb la llengua, un dels elements definitoris de la identitat col·lectiva. En aquest cas, els arguments de caràcter històric es podien referir a pràctiques socialment vives, d'un dret vigent. A més, encaixaven amb el tradicionalisme del catalanisme conservador que dominava l'escena fins a l'adveniment de la República. Aquesta mena d'arguments, tanmateix, no eren igualment útils per al dret públic. Coroleu i Pella i Forgas duen a terme un treball extraordinari amb *Los Fueros de Cataluña*, però no passa d'experiment de divulgació acadèmica. Les propostes de dret públic que fa el catalanisme marquen als inicis un color polític conservador ben clar, per no dir reaccionari: de

les Bases de Manresa de 1892, la setena proposa una fórmula d'elecció del poder legislatiu en què participen els «caps de casa, agrupats en classes fundadas en lo treball manual, en la capacitat ò en las carreras professionals y en la propietat, industria y comers, mitjansant la corresponent organisació gremial en lo que possible sia». Les propostes posteriors evolucionen cap al sufragi universal, però a la doctrina sembla costar-li molt acceptar la versió moderna de la llei. A la vista del que diu Duran i Bas sobre la sobirania, el filtre conservador no deixa passar la idea de la llei com a expressió de la voluntat popular, reina de les fonts del dret a l'estat democràtic i sotmesa només a la Constitució. Per ideologia política o per preferència intel·lectual, o per ambdues, la doctrina s'entesta a situar el costum per damunt de la llei.

Els inicis del dret públic català van darrere de les experiències de l'autogovern. Però si la doctrina catalana tenia debats apassionats sobre la codificació, no trobem res equivalent sobre la distribució de competències, o sobre qüestions jurídiques d'importància equiparable en el camp del dret públic. Això pot tenir explicacions de diverses menes. Als qui tenien posicions polítiques conservadores potser no els agradava el liberalisme democràtic que veien proper al dret públic del moment. A més de la política, la sociologia també pot oferir algunes explicacions: advocats i notaris, que s'ocupen essencialment de dret privat, són la majoria dels que escriuen en relació amb l'autogovern, i ho fan en els seus propis termes. Això no obstant —convé dir-ho un altre cop amb el màxim respecte—, ho van fer ells i ningú més. En qualsevol cas, és en gran part gràcies a ells que hi ha revistes com aquesta, des de la qual fem aquest modest inventari.

RESUM**Revista catalana de dret públic**, 41, ISSN 1885-5709, 2010

Font de la classificació: Classificació Decimal Universal (CDU)

Font dels descriptors: paraules clau facilitades pels autors

---

342 (460.23)

Xavier Arbós Marín, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Girona

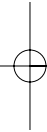
ca Els inicis del dret públic contemporani a Catalunya

p. 21-58

El dret viu a través dels juristes que l'interpreten, l'apliquen i n'orienten l'evolució. La doctrina acompanya els projectes, disposada a perfilar les institucions reivindicades i a redactar les normes que es volen aplicar. El dret és la tecnologia de la governació, des de l'adveniment de l'Estat modern, i el saber jurídic és un recurs intel·lectual indispensable per al poder. En aquest sentit, el coneixement i les opinions dels juristes catalans són un element que cal tenir en compte pel que

poden haver influït en la definició del dret públic propi. Aquest treball tracta de la doctrina catalana sobre el dret públic, i sobre el dret públic de Catalunya, quan n'hi ha hagut. Amb dues referències: l'experiència de la Mancomunitat (1914-1925) i la de l'autonomia republicana (1931-1936) es concreten en institucions regulades pel dret, amb les quals s'han de confrontar les idees dominants entre els juristes catalans i aquells que, des de fora, analitzen l'ordenament català vigent.

Paraules clau: autonomia; dret públic; Mancomunitat; Estatut.

RESUMEN

Revista catalana de dret públic, 41, ISSN 1885-5709, 2010

Fuente de la clasificación: Clasificación Decimal Universal (CDU)

Fuente de los descriptores: palabras clave facilitadas por los autores

---

342 (460.23)

Xavier Arbós Marín, catedrático de derecho constitucional de la Universidad de Girona

ca Els inicis del dret públic contemporani a Catalunya

es Los inicios del derecho público contemporáneo en Cataluña

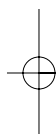
p. 21-58

El derecho vive a través de los juristas que lo interpretan, lo aplican y orientan su evolución. La doctrina acompaña a los proyectos, dispuesta a perfilar las instituciones reivindicadas y a redactar las normas que se quieren aplicar. El derecho es la tecnología de la gobernación, desde el advenimiento del Estado moderno, y el saber jurídico es un recurso intelectual indispensable para el poder. En este sentido, el conocimiento y las opiniones de los juristas catalanes son un elemento que hay que tener en cuenta por lo que pueden

haber influido en la definición del derecho público propio. Este trabajo trata de la doctrina catalana sobre el derecho público, y sobre el derecho público de Cataluña, cuando ha existido. Con dos referencias: la experiencia de la Mancomunidad (1914-1925) y la de la autonomía republicana (1931-1936) se concretan en instituciones reguladas por el derecho, con las que tienen que confrontarse las ideas dominantes entre los juristas catalanes y aquellos que, desde fuera, analizan el ordenamiento catalán vigente.

Palabras clave: autonomía; derecho público; Mancomunidad; Estatuto.

ABSTRACT**Revista catalana de dret públic**, 41, ISSN 1885-5709, 2010

Classification source: Universal Decimal Classification (UDC)

Key words source: Key words are given by the authors

342 (460.23)

Xavier Arbós Marín, chaired professor of Constitutional Law at the University of Girona

ca Els inicis del dret públic contemporani a Catalunya

en The Beginnings of Contemporary Public Law in Catalonia

p. 21-58

Law lives through the jurists that interpret and apply it and orient its development. Doctrine accompanies projects, with a view towards profiling the institutions being sought and drafting the regulations that one wishes to apply. Ever since the advent of the modern state, Law has been the technology of governance, and legal knowledge is an indispensable intellectual resource for power. In this regard, the knowledge and opinions of Catalan jurists are an element that must be taken into account for the extent of their influence on

the definition of autochthonous public law. This paper treats Catalan doctrine on public law and examines Catalan public law, when it has existed. There are two points of reference: the experiences of the *Mancomunitat* (1914-1925) and of home rule under the Republic (1931-1936) that materialized in institutions that were regulated by the law. These institutions should be used to compare and contrast the dominant ideas held by Catalan jurists and those of the jurists who analyze the current Catalan legal system from abroad.

Key words: autonomy; home rule; public law; Mancomunitat; Statute.

